

DÜNYA KLASİKLERİ
DİZİSİ: 93

ÜÇ KISA OYUN

Sicilya Turunçları
Aptal
Ağız Çiçekli Adam

İtalyancadan Çeviren:
Egemen Berköz

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir.

23 Haziran 1941.
Milli Eğitim Bakanı
Hasan Âli Yücel

LUIGI PIRANDELLO ÜZERİNE

1867'de Agrigento'da doğdu, 1936'da Roma'da öldü; büyük bir sanatçı, iyi ve onurlu bir adam ünü bıraktı arkasında. Ölümünden iki yıl önce Nobel Yazın Ödülü'nü almıştı. Bütün dünyada başarı ve ün kazanmıştı ama, oldukça geç ve sıkıntılarla dolu güç bir yaşamdan sonra.

Babası varlıklıydı. Palermo'da okuduktan sonra Bonn Üniversitesi'ni de bitirip Roma'ya yerleşmişti. Yazınla uğraşıyordu yalnızca. Ama babasının işinin bozulması üzerine öğretmenlik yapmaya başladı. Evlenmişti de, iyi bir koca, iyi bir baba olmuştu.

Avrupa ve Amerika'nın bütün tiyatrolarının ona kapılarını açtığı son yıllarındaysa gezdi. Son gününe kadar çalıştı. "Yaşam denen hastalığın en iyi ilacı"ydı onun için çalışmak. Verimli bir yazardı. Sanata şiirle girdikten sonra kısa öyküye geçmiş, yaratıcı gücünü göstererek gerek İtalyan, gerekse dünya yazınındaki ilk yerini, yepyeni bir teknik ve öz getiren öyküleriyle almıştı. Yüzlerce öyküsünün yanısıra, anlatı alanındaki yerini sağlamlaştıran romanlarını da unutmamak gerekir.

Pirandello'nun yapıtının en önemli bölümündeyse oyunları yer alır. Oyunları bütün dünya sahnelerinde oynanmış, ün kazanmış ve dünya tiyatrosu üzerinde yadsınamaz bir etki yapmıştır. Bu etkinin en önemli nedeni geleneksel tiyatro kurallarını temelinden yıkması, biçimde yaptığı köklü yeniliğin yanısıra değişik bir özgünlüğü olan, sağlam bir öz getirmesidir. Oyunlarının her biri sanatçının ruhunu ve aklını kurcalayan sorunlardan birini alıp eksiksiz bir sahne düzeniyle örülmüş, işlenmiş olarak gün ışığına çıkarır. En önemli özelliklerinden biri buysa; ikincisi de insancılığ, insana yönelmişliğidir.

Hemen tüm dünya dillerine çevrilen yapıtlarından; öykülerini kendisinin "Novelle Per Un Anno" (Bir Yıl İçin Öyküler) adı altında 15 kitapta (her kitapta 24 öykü) topladığını belirttikten sonra; roman ve oyunlarının yalnızca en önemlilerini saymakla yetinelim. Romanları: "Il fu Mattia Pascal" (Gölge Adam), "I vecchi e I giovani" (Yaşlılar ve Gençler), "Uno, nessuno e centomila" (Bir, Hiçkimse ve Yüz Bin). Oyunları: "Enrico IV" (IV. Henri), "Sei personaggi in cerca d'autore" (Altı Kişi Yazarını Arıyor), "La vita che ti diedi" (Sana Verdiğim Yaşam), "Pensaci, Giacomino!" (İyi Düşün Giacomino), "Vestire gli ignudi" (Çıplakları Giydirmek), "Non si sa come" (Nasıl Bilinmez), "La signora Morli, una e due" (Bayan Morli, Bir ve İki), "Così è (se vi pare)" (Size Öyle Geliyorsa Öyledir), vb...

Bu kitapta, yirminci yüzyıl tiyatrosunda ufuk açmış birkaç yazar arasında sayılan Pirandello'nun üç tek perdelik oyununu bir araya getirdik. Yazarın tiyatro alanındaki ustalığını ve insancıl yanını bu kısa oyunlarda, büyük oyunlarında olduğu kadar, belki de daha açık bir biçimde göreceksiniz.

APTAL (1922)

KİŞİLER

Luca Fazio
Leopoldo Paroni
Gezgin Satıcı
Rosa Lavecchia
Birinci Yazar
İkinci Yazar
Üçüncü Yazar
Dördüncü Yazar
Beşinci Yazar

Sahne, Costanova'da yayınlanan "Vedetta Repubblica" gazetesinin yöneticisi Leopoldo Paroni'nin orta halli çalışma odasını gösterir. Gazetenin yönetim yeri de, Cumhuriyetçi Parti İlçe Başkanı Paroni'nin evindedir. Paroni yalnız yaşadığı ve her türlü rahatlığı, bu arada (anlaşıyor) temizliği de biraz aşağı gördüğünden olacak, gerek eski, kırık dökük eşyalar, gerekse yer düzensizlik ve pislik içindedir. Yazı masasının üstü, dağ gibi kâğıt yığınlarıyla kaplı; şuraya buraya atılmış iskemlelerin üstüne de kitaplar, evraklar yığılmış; her yan gazete; raflar karmakarışık, gelişigüzel sokuşturulmuş kitaplarla dolu. Bir yanda, eski püskü meşin bir kanepede; üstünde kir içinde, yırtık pırtık, yırtıklarından içiriği sarkan bir yatak yastığı. Giriş kapısı oyuncunun solunda. Dipte, gazetenin yazı işleri odasına açılan camlı bir kapı. Sağda, Paroni'nin yatıp kalktığı odalara açılan başka bir kapı.

Akşamdır. Perde açıldığında karanlık olan çalışma odası dipteki salonun buzlu camlarından sızan ışıkla biraz aydınlanmaktadır.

Omuzlarında koyu renkli bir yün atkı, başında güneşliği gözlerinin üstüne inmiş bir yolculuk kasketi olan Luca Fazio, sırtını yastığa vermiş, ayaklarını kanepeye uzatmış, kımıldamaksızın oturmakta. Atkının altındaki bir deri bir kemik kalmış ellerinin birinde top gibi dürülmüş bir mendil. Yirmi altı yaşındadır. Çalışma odası aydınlanınca, sarkık seyrek bıyıklı, yer yer sakal bitmiş, sapsarı, avurtları çökük, ölü yüzüne benzeyen bir yüzü görünür. Avcundaki dürülmüş mendili arada sırada ağzına bastırarak göğsünü yırtacakmış gibi hırıldayan öksürükle çarpışır. Işık sızan camlı kapıdan, birkaç dakika, Paroni ile "Vedetta" yazarlarının karmakarışık bağıışıları duyulur.

- PARONI : (İçerden.) Adama temelinden saldırmalı diyorum size!
- KARIŞIK SESLER : Evet, evet, bravo! Saldırmalıyız! - Çok iyi! - Temelinden! - Yok canım! - Öyle olmaz! -
- BİRİNCİ YAZAR : (Ötekilerden daha yüksek sesle.) Yalnızca Cappadona'nın işine yarar bu!
- KARIŞIK SESLER : Doğru! Doğru! - Kralcılara yarar! - Kim diyor onu? - Yok canım!
- PARONI : (Gürleyerek.) Kimse inanmaz buna! Biz kendi yolumuzda yürüyoruz! Ona da ilkelerimiz adına saldırıyoruz! Yeter artık! Bırakın da yazayım! (Bir sessizlik olur. Luca Fazio kıpırdamaz. Soldaki giriş kapısı bir parça aralanır ve bir ses sorar: "Girebilir miyim?" Luca Fazio karşılık vermez. Ses, az sonra, yeniden sorar: "Girebilir miyim?" ve duraksayarak ilerler. Kırkını geçmiş, Piemonteli Gezgin Satıcı'dır bu.)
- GEZGİN SATICI : Kimse yok mu?
- LUCA : (Kımıldamadan, kısık bir sesle.) Oradalar.
- GEZGİN SATICI : (Sesi duyunca irkilir.) A! Özür dilerim. Bay Paronisiniz, değil mi?
- LUCA : (Önceki gibi.) Orada! Orada! (Camlı kapıyı gösterir.)
- GEZGİN SATICI : Girebilir miyim?
- LUCA : (Sıkılmış.) Bana ne soruyorsunuz! İsterseniz girin. (Gezgin Satıcı dipteki kapıya doğrulur, fakat daha vurmadan, yazı odasından yeni bir ses uğultusu ve sanki buna yankı yaparmış gibi, yakındaki alandan geçmekte olan göstericilerin uğultuları gelir. Gezgin Satıcı, sersemlemiş, kalakalır.)
- KARIŞIK SESLER : (Yazı odasından.) İşte, işte, duyuyor musunuz? - Gösteri! - Gösteri! Alçaklar! - Cappadonacılar!
- BİRİNCİ YAZAR : "Yaşasın Cappadona!" diye bağıyorlar. Ben dememiş miydim?
- PARONI : (Masaya bir yumruk vurarak haykırır.) Guido Mazzarini'yi öldürmeli

diyorum ben de size! Cappadona'nın ne önemi var? (Alandan yükselen uğultu, bir an için, yazı işleri odasındakilerin haykırıışlarını örter. Koşarak geçen kalabalık gösterici topluluğu "Yaşasın Cappadona!", "Kahrolsun Genel Müfettiş!" diye bağırılmaktadır. Uğultu uzaklaşınca yazı işleri odasındakilerin haykırıışları duyulur: "Köpekler! Köpekler! Öder bunu Cappadona! Vatan hainleri!" ve birdenbire, çok öfkelenen iki yazar, başlarında şapkaları ve ellerinde bastonlarıyla, camlı kapıyı açıp, göstericilerin arkasından gitmek için büyük kapıya doğru atılırlar.)

- İKİNCİ YAZAR : (Koşarak, öfkeden titreyerek.) Alçaklar! Alçaklar! (Çıkar.)
- ÜÇÜNCÜ YAZAR : (Gezgin Satıcı ile karşılaşınca yüzüne haykırarak.) "Yaşasın : : Cappadona!" diye bağırılmaya cesaret ediyorlar! (Çıkar.)
- PARONI'NİN SESİ : Gidin, hepiniz gidin! Ben yazı yazmak için burada kalıyorum! (Camlı kapıdan, başlarında şapkalarıyla öteki üç yazar çıkıp karmakarışık bağrıışarak büyük kapıya doğru atılırlar: "Alçaklar! Köpekler! Satılmışlar!" Birisi, Gezgin Satıcı'nın yüzüne haykırır yine: "Yaşasın Cappadona! Anladınız mı?" Hepsi çıkar.)
- GEZGİN SATICI : Hiçbir şey anlamıyorum... (Luca Fazio'ya.) Bağışlayın ama, ne oluyor? (Luca güçlü bir öksürüğe yakalanıp mendille ağzını tıkar. Gezgin Satıcı, acı çeken, bitkin, saklayamadığı tiksintiden dolayı sıkıntılı Luca'ya bakmak için eğilir.)
- LUCA : Tütün kokuyorlar, uğursuzlar! Açılın biraz, hava, hava! Soluk alayım hele! (Sonra, sakin.) Siz Costanovalı değil misiniz?
- GEZGİN SATICI : Hayır, buradan geçiyorum.
- LUCA : Hepimiz geçiyoruz, sevgili bayım.
- GEZGİN SATICI : Sangone Kâğıt Fabrikası'nın satıcılarındanım. Gazetenin kâğıt gereksinimi konusunda Bay Paroni ile görüşmek istiyordum.
- LUCA : Şimdi durumun pek elverişli olduğunu sanmıyorum.
- GEZGİN SATICI : Öyle, duydum. Bir gösteri, galiba?
- LUCA : (Gizli bir alayla.) Seçimlerin üzerinden sekiz ay geçtiği halde milletvekili Guido Mazzarini'ye duydukları öfke bir türlü azalmadı.
- GEZGİN SATICI : Sosyalist mi?
- LUCA : Bilmiyorum. Bana öyle geliyor. Burada, Costanova'da herkes karşı ona, ama öbür seçim bölgelerinden aldığı oylarla kazandı. (İşaret parmağı ve başparmağıyla bir "parası var" işareti yapar ve ekler.) Büyük adam. Üstüne çektiği öfke de geçmedi daha, gördüğünüz gibi. Çünkü Mazzarini, oç almak için - açılın, açılın biraz, ne olur, hava alamıyorum - Costanova Belediyesi'ne bir genel müfettiş göndertti. – Teşekkürler. - Bir genel müfettiş: büyük şey bu.
- GEZGİN SATICI : Ama "Kahrolsun!" diye bağırıyorlardı.
- LUCA : Öyle. Müfettişi istemiyorlar. Costanova büyük bir kasabadır, sevgili bayım. Evren, bütün varlığıyla onun çevresinde dönüyor, düşünün bir. Pencereye yaklaşıp gökyüzüne bakın. Yıldızlar niçin orada duruyor, biliyor musunuz? Costanova'yı gözlemek için. Costanova'dan yıldızlara ne diyenler de var ama siz bakmayın onlara: hepsi Costanova gibi bir kentleri olsun diye canlarını bile verirler. Ya evrenin yazgısı nereye bağlıdır, biliyor musunuz? Costanova Belediye Meclisi'ne. Belediye Meclisi dağılır dağılmaz evren altüst oldu. Paroni'nin yüzünden görebilirsiniz bunu. Bakın, bakın, oradan, o kapının camlarının arasından bakıverin bir.

GEZGİN SATICI : *(Kapıya yönelir, sonra durur.)* Görünmez ki, buzlu cam bunlar.
LUCA : Ya, öyle. Düşünmemiştim.
GEZGİN SATICI : Siz gazetenin yazı kurulundan değil misiniz?
LUCA : Hayır, dostlarıyım. Daha doğrusu, eskiden öyleydim. Ben, ölmek üzereyim sevgili bayım. Biliyor musunuz, biz hastalar epey varız Costanova'da? İki kardeşim de yazı kurulundaydı, ölmeden önce. Ben geçen güne kadar tıp öğrencisiydim. Bu sabah döndüm, evimde ölmek için. Siz gazete kâğıdı mı satıyorsunuz?
GEZGİN SATICI : Evet, gazete kâğıdı da. Hem de çok uygun bir fiyatla.
LUCA : Gazeteler daha çok basılsın diye mi?
GEZGİN SATICI : İnanın, kâğıt fiyatı sorunu, bugünkü piyasa koşulları içinde...
LUCA : *(Sözünü keserek.)* Size inanıyorum. Sizin kimbilir kaç yıl kent kent gezip fabrikanızın kâğıtlarını taşrada yayınlanan haftalık küçük gazetelere uygun fiyatlarla satacağınızı düşünmek bile beni nasıl avutuyor bir bilseniz?! Belki on yıl sonra, şimdi olduğu gibi bir akşam yine buraya geleceğinizi, bu evdeki kanepeyi, elbet bensiz olarak, ve Costanova'yı, belki sessiz olarak, göreceğinizi düşünün... *(Az önce gösterinin arkasından koşan yazarların üçü, gürültüyle haykırışarak büyük kapıdan girerler.)*
BİRİNCİ YAZAR : Paroni! Paroni!
İKİNCİ YAZAR : Tanrı'nın öfkesi alanın üstüne boşanmış!
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Gel, gel, Leopoldo! *(Camlı kapıdan, elinde isli bir gaz lambası olan, mağrur cumhuriyetçi Leopoldo Paroni çıkar. Ellisinin üstündedir. Aslan yelesine benzeyen gür saçlar, iri bir burun, dik bıyıklar, sivri Mefisto sakal, kırmızı boyunbağı.)*
PARONI : Ne var? Dövüş filan oldu mu? *(Kâğıtlar arasında yer açarak lambayı yazı masasına koyar.)*
İKİNCİ YAZAR : Kıyasıya.
BİRİNCİ YAZAR : Köylerden gelmiş sosyalist bir grup!
PARONI : *(Çabuk.)* Cappadonacılara mı saldırıyorlar?
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Yok canım, bizimkilere, bizimkilere!
BİRİNCİ YAZAR : Gel, koşalım. Sana gerek var.
PARONI : *(Kendini kurtararak.)* Durun. Polis ne güne duruyor, Tanrı aşkına? Polis?
BİRİNCİ YAZAR : Polis mi? Bizimkilerin dayak yemesi genel müfettişin hoşuna gitmez mi sanıyorsun? Gel, gel!
PARONI : Gidelim, evet, gidelim! *(Hemen davranan üçüncü yazara.)*Git, şapkamla bastonumu al. - Conti ile Fabrizi nerede?
İKİNCİ YAZAR : Oradalar. Ellerinden geldiğince karşı koyuyorlar.
BİRİNCİ YAZAR : Kendilerini savunuyorlar!
PARONI : Cappadonacılar olsun polis çağırmadı mı canım?
BİRİNCİ YAZAR : Bir tanesi yok ortada. Anında toz oldular.
PARONI : Peki, siz niye beni çağırmaya böyle üçünüz birden geldiniz? İkiniz orada kalıp içinizden yalnızca birini gönderebilirdiniz!
ÜÇÜNCÜ YAZAR : *(Yazı işleri odasından dönerek.)* Bastonu bulamıyorum.
PARONI : Köşede canım, askının yanında.
BİRİNCİ YAZAR : Gidelim, gidelim artık! Ben benimkini sana veririm!
PARONI : Ya sen ne yapacaksın bastonsuz, kavga sırasında? *(Tam bu sırada ürkmüş, soluk soluğa, bayan Rosa Lavecchia girer içeri. Ellisinin üstünde, kırmızı saçlı, zayıf, gözlüklü, erkek gibi*

giyinmiş, evde kalmış bir kızdır bu.)
ROSA : (Çok yorgun, soluğu nerdeyse kesilmiş.) Tanrım, aman Tanrım!
PARONI ve ÖTEKİLER : (Telaş ve üzüntüyle.) Ne var? Ne var? Ne oldu?
ROSA : Bilmiyor musunuz?
PARONI : Birini mi öldürdüler?
ROSA : (Hiçbir şeyden haberi olmadığını gösteren bir bakışla.) Yo. Nerede?
BİRİNCİ YAZAR : Nasıl? Gösteri olduğunu bilmiyor musun?
ROSA : (Önceki gibi.) Gösteri mi? Hayır, haberim yok. - Zavallı Pulino'nun evinden geliyorum.
İKİNCİ YAZAR : E, ne olmuş?
ROSA : Kendini öldürmüş.
BİRİNCİ YAZAR : Kendini mi öldürmüş?
PARONI : Pulino mu?
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Lulu Pulino kendini mi öldürmüş?
ROSA : İki saat önce. Evinin mutfağında, gaz lambasının takıldığı çengelde asılı buldular.
BİRİNCİ YAZAR : Asılı mı?
ROSA : Ne gösteri! Görmeye gittim. Gözleri ve dili dışarıda, parmakları büzülmüş, kapkara morarmış... Odanın ortasında sallanıp duruyordu o upuzun boyuyla...
İKİNCİ YAZAR : Şu işe bak sen, zavallı Pulino!
BİRİNCİ YAZAR : Tükenmişti zaten, zavallıcık; son günlerini yaşıyordu.
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Ama böyle bir son!
İKİNCİ YAZAR : Acı çekmekten kurtuldu, hiç olmazsa!
BİRİNCİ YAZAR : Artık ayakta duracak hali bile kalmamıştı...
PARONI : Ama, bana kalırsa, yaşamaktan bıkan bir insanın böyle bir şey yapması aptallık
BİRİNCİ YAZAR : Ne yapması? -
İKİNCİ YAZAR : Kendini öldürmesi mi?
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Niçin aptallık olsun, canım? -
BİRİNCİ YAZAR : Günleri sayılıysa artık! -
İKİNCİ YAZAR : Onun yaşaması da yaşamak mıydı? -
PARONI : İyi ya! - Yol parasını da verirdim ben üstelik! -
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Yol parası mı? -
BİRİNCİ YAZAR : Sen ne diyorsun yahu?
İKİNCİ YAZAR : Öbür dünyaya mı?
PARONI : Hayır: Roma'ya: Roma'ya yapacağı bir yolculuğun parasını öderdim diyorum! - Biri yaşamından bıkip da ona son vermek isteyince, son vermeden önce... Ah, bilseniz!.. Ne büyük bir zevk olurdu benim için... Hiç olmazsa ölümümle bir işe yaramak, diyorum! Bağışlayın: Hastayım: Yarın öleceğim; memleketimin yüz karası, varlığı hepimiz için utanç kaynağı olan bir adam var, Guido Mazzarini: İyi ya, önce onu öldürürüm, sonra da kendimi! İşte, yapılması gereken! - Kim böyle yapmazsa aptalın tekidir!
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Düşünmemiştir bile, zavallıcık!
PARONI : Onun iki saat önceye kadar yaşadığı gibi, hepimizi ezen, bütün bir memleketin yüz karası olan, hatta soluduğumuz havayı ağırlaştırıran bu utanç altında yaşanırsa, nasıl olur da düşünülemez? Eline ben verirdim tabancayı! Öldür onu önce, kendini sonra öldür, aptal! (Bu anda, büyük kapıdan, öteki iki yazar sevinçle girer.)

DÖRDÜNCÜ YAZAR : Tamam! Bitti!
BEŞİNCİ YAZAR : Sopayla sürüldüler, bir koyun sürüsü gibi!
BİRİNCİ YAZAR : *(Soğuk.)* Polis mi işe karıştı?
DÖRDÜNCÜ YAZAR : Evet, ama en sonunda...
BEŞİNCİ YAZAR : Bizimkiler çoktan - görmeliydiniz bir - aslanlar gibiydiler - önlerine kattıktan sonra herifleri!
DÖRDÜNCÜ YAZAR : Derileri yüzüldü sopa yemekten! *(Sonra, kendisiyle arkadaşının coşkısına kimsenin katılmadığını görerek.)* Neyiniz var yahu?
ROSA : Zavallı Pulino...
BEŞİNCİ YAZAR : Pulino'nun ne ilgisi var?
BİRİNCİ YAZAR : İki saat önce kendini asmış!
DÖRDÜNCÜ YAZAR : Ne? Lulu Pulino kendini asmış ha?
BEŞİNCİ YAZAR : Zavallı Lulu! Evet, söylüyordu, bana da söylemişti acısına son vereceğini... Can çekişmeyecek hiç olmazsa: çok iyi yaptı!
PARONI : Daha iyisini yapmalıydı! Aramızda bunu konuşuyorduk biz de! Diyelim ki kendi iyiliği için kendini öldürmek zorundaydı, Roma'ya gidip herkesin düşmanı olan Guido Mazarini'yi öldürerek, herkese, memleketine, bir iyilik yapamaz mıydı? Hiçbir şeye mal olmazdı ona, yolculuk bile, yol parasını da ben verirdim, işke şeref sözü size. Böyle tam aptalcasına ölmüş oldu!
BİRİNCİ YAZAR : Yeter, geç oldu artık!
İKİNCİ YAZAR : Evet, evet... Bu akşamın haberleri de yarına kalsın!
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Pazara kadar vaktimiz var nasıl olsa.
İKİNCİ YAZAR : *(Acıdığı gösteren bir iç çekişle.)* Zavallı Pulino'dan da söz ederiz!
ROSA : *(Paroni'ye.)* İstersen, ben söz edebilirim ondan, Paroni, gözlerimle gördüm.
DÖRDÜNCÜ YAZAR : Geçerken biz de uğrayıp görebiliriz, canım.
ROSA : Belki hâlâ asılı bulursunuz onu! Kaldırmak için galiba Borgo'dan dönmesi gereken Yargıç bekleniyor.
PARONI : Yazık! Memleketimizin öcünü almış olsaydı, pazar günkü sayımızı tümüyle ona ayırabileceğimizi düşünmek yok mu!
BİRİNCİ YAZAR : *(Kanepenin üstündeki Luca'nın en sonunda farkına vararak.)* O... Buraya bakın! Luca Fazio burada! *(Hepsi dönüp bakar.)*
PARONI : Vay, Luca, sen ha?
İKİNCİ YAZAR : Ne? Ağzını açmadan oturdun orada, ha?
ÜÇÜNCÜ YAZAR : Ne zaman geldin?
LUCA : *(Yerinden bile kılmıdamadan, kuru.)* Bu sabah.
DÖRDÜNCÜ YAZAR : İyi değilsin galiba.
LUCA : *(Karşılık vermekte gecikir, önce eliyle bir işaret yapar, sonra.)* Hemen hemen Pulino gibi.
PARONI : *(Gezgin Satıcı'yı görerek.)* Ya siz, bağışlayın ama, kimsiniz?
GEZGİN SATICI : Kâğıt gereksinmeniz için geldim, Bay Paroni.
PARONI : Ya... Sangone Kâğıt Fabrikaları'nın gezgin satıcısısınız demek siz? Yarın uğrayın lütfen, şimdi geç oldu.
GEZGİN SATICI : Yalnızca, sabahleyin bayım, akşam olmadan yola çıkmak istiyorum çünkü.
BİRİNCİ YAZAR : Hadi gidelim. İyi geceler, Leopoldo. *(Ona karşılık veren Paroni'yi ötekiler de esenler.)*
DÖRDÜNCÜ YAZAR : *(Luca Fazio'ya.)* Sen gelmiyor musun?
LUCA : *(Düşünceli.)* Hayır. Paroni'ye bir şey söylemem gerekiyor.

PARONI : *(Kuşkulu.)* Bana mı?
LUCA : *(Önceki gibi.)* İki dakika. *(Birden akıllarına gelen, "kendini aptalcasına öldüren" Pulino'nun durumuyla onun umutsuz durumu arasındaki benzerlik, konuşulanlardan sonra, hepsinin şaşkın şaşkın ona bakmasına neden olur.)*

PARONI : Şimdi, herkesin yanında olmaz mı?
LUCA : Hayır, yalnızca sana.
PARONI : *(Ötekilere.)* Siz gidin, öyleyse. İyi geceler, dostlarım. *(Yeniden esenleşirler.)*

GEZGİN SATICI : Saat ona doğru gelirim.
PARONI : Daha erken gelin hatta, daha erken, isterseniz. Güle güle. *(Paroni ve ayaklarını divandan yere indirip öyle eğilmiş, önüne bakarak oturmakta olan Luca Fazio'dan başka hepsi gider. Paroni isteksiz bir tavırla Luca'nın yanına yaklaşp bir elini omzuna koymak ister.)*
Demek, sevgili Luca, sevgili dostum, demek...

LUCA : *(Hemen bir kolunu kaldırarak.)* Yok, yaklaşma.
PARONI : Niçin?
LUCA : Öksürtüyorsun.
PARONI : Gerçekten hastasın sen, görünüşünden de belli ya...
LUCA : *(Başıyla evet diye işaret ederek.)* Ancak seninle konuşacak kadar gücüm var: O kapıyı kapa iyice. *(Başıyla büyük kapıyı gösterir.)*

PARONI : *(Dediğini yaparak.)* Şimdi.
LUCA : Sürgüsünü de sür.
PARONI : *(Gülerek bu dediğini de yapar.)* Ne gereği var; kimse gelmez artık. İstedığın gibi konuşabilirsin. İkimizin arasında kalır.

LUCA : Şu kapıyı da kapa. *(Camlı kapıyı gösterir.)*
PARONI : *(Önceki gibi.)* Niye canım? Yalnız yaşadığımı biliyorsun. Kimse yok artık orada. Hatta gidip ışığı da söndüreyim. *(Gider.)*

LUCA : Sonra kapa yine. Öyle pis bir sigara kokusu geliyor ki... *(Paroni yazı işleri odasına girer, ışığı söndürür, sonra döner, kapıyı kapar. Bu arada Luca Fazio da ayağa kalkmıştır.)*

PARONI : Bu da tamam. E, söyle bakalım şimdi.
LUCA : Açıl, açıl...
PARONI : Niye canım, kendin için mi söylüyorsun, yoksa benim için mi?
LUCA : Senin için de.
PARONI : Ama ben korkmuyorum.
LUCA : Dur bakalım, acele etme korkmuyorum demekle.
PARONI : Söyleyeceğine gelelim şimdi. Otur, otur...
LUCA : Hayır, ayakta kalacağım.
PARONI : Roma'dan mı geliyor sun?
LUCA : Roma'dan. Şu gördüğün durumda. Birkaç bin liretim vardı. Hepsini yedim. Az bir şey kalmıştı, onunla da... *(Bir elini ceketinin cebine sokup kocaman bir tabanca çıkarır.)* ...şu tabancayı satın aldım.

PARONI : *(Adamın elindeki silahı görünce sapsarı kesilir ve içgüdüyle ellerini havaya kaldırır.)* O da ne? Dolu olmasın? *(Luca'nın tabancayı incelediğini görerek.)* Hey, Luca, dolu mu?

LUCA : *(Soğuk.)* Dolu. *(Sonra, ona bakarak.)* Korkmadığını söylemiştin.
PARONI : Yok, ama... Tanrı saklasın... *(Silahı elinden almak içinmiş gibi yaklaşmaya davranır.)*

LUCA : Yaklaşma, dinle. Roma'da odama kapanmıştım, yaşamıma son vermek

için.
PARONI : Ne delilik!
LUCA : Evet, delilik: Gerçekten yapmak üzereydim bu deliliği. Hem de aptalcasına, evet, sen haklısın!
PARONI : *(Ona bakar, sonra sevinçten parlayan gözlerle.)* Ah, yoksa sen, yoksa sen gerçekten...?
LUCA : *(Hemen.)* Bekle, ne olduğunu göreceksin.
PARONI : *(Önceki gibi.)* Pulino için söylediklerimi duydun mu?
LUCA : Evet. Zaten onun için buradayım.
PARONI : Sen yapar mıydın?
LUCA : Hemen şimdi.
PARONI : *(Coşkulu.)* Ya, çok iyi!
LUCA : Dur da dinle beni. Tam tabancayı şakağıma dayamıştım ki kapının çalındığını işittim.
PARONI : Sen, Roma'da?
LUCA : Roma'da. Açtım. Kim gelmiş dersin? Guido Mazzarini.
PARONI : O? Senin evine? Ya sonra?
LUCA : Beni elimde tabancayla görüp yüzümden de ne yapmak istediğimi anlayınca bana doğru koştu, kollarımdan yakaladı, sarsarak haykırdı: "Nasıl olur? Kendini böyle öldürüyorsun ha? Aman Luca, doğrusu senin bu kadar aptal olduğunu bilmezdim! Yok, ille yapmak istiyorsan bunu... Yol paranı ben veririm... Hemen Costanova'ya git ve önce Leopoldo Paroni'yi öldür, benim için."
PARONI : *(Bu garip ve korkutucu konuşmaya dalmış, yüreği çarparak bir şiddet davranışı bekler durumdayken, adeta elinin kolunun tutmaz olduğunu duyumsar birden ve hüzünlü, boş bir gülümseyişle ağzını açar.)* ..Şaka mı ediyorsun?
LUCA : *(Bir adım geri çekilir; bir yanağının burnuna yakın bir yerinde belirir gibi olan bir titreyişle, ağzını çarpıtarak.)* Hayır, şaka etmiyorum. Mazzarini yol paramı verdi.
PARONI : Senin mi? Ne diyorsun?
LUCA : Ben de geldim işte. Şimdi, önce seni öldüreceğim, sonra da kendimi. *(Tabancalı kolunu kaldırıp nişan alır.)*
PARONI : *(Ürkü içinde, elleriyle yüzünü örterek silahtan korunmaya çalışır ve bağırır.)* Yapma, deli misin? Böyle şaka mı olur? Delirdin mi sen?
LUCA : *(Buyurgan, korkunç.)* Kımıldama, ateş ederim yoksa!
PARONI : *(Taş gibi donup kalır.)* Peki... Tamam... tamam...
LUCA : Deli ha? Senin gözünde deliyim demek? Şimdi bana deli diyorsun ama, daha az önce, kendini asmadan önce Roma'ya gidip Mazzarini'yi öldürmediği için zavallı Pulino'ya aptal deyip duruyordun.
PARONI : *(Karşı çıkmayı deneyerek.)* Arada büyük fark var ama. Çok büyük fark. Ben Mazzarini... Mazzarini değilim.
LUCA : Fark mı? Sizin yaşamınızla, bütün bu soytarlıklarınızla bir ilgisi kalmamış olan Pulino gibi, benim gibi biri için ne fark olsun istersin? Seni, bir başkasını ya da yoldan ilk geçeni öldürmek bir bizim için.
PARONI : Bağışla ama, hiç de aynı şey değil. En yararsız, en budalacası olurdu o zaman suçların!
LUCA : Demek sen, bizim için her şeyin bittiği son anda bile, senin ya da bir başkasının kininin, şarlatanca çatışmalarınızın aracı olmamızı istiyor, olmayınca da aptal diyorsun bize ha? İyi ya: Bana da Pulino gibi aptal

- denmesini istemiyorum ben, bu yüzden de seni öldüreceğim. *(Yeniden silahını kaldırıp nişan alır.)*
- PARONI : *(Tabancanın namlusunun önünden kaçmak için kıvranıp yalvararak.)*
Acı bana! Hayır, hayır... Ne yapıyorsun? Yo! Niçin ama? Hep dostun oldum senin... Acı...
- LUCA : *(Gözlerinde tetiği çekme isteğinin yaktığı delice bir parıltıyla.)* Dur!
Dur! Diz çök!
- PARONI : *(Diz üstü düşerek.)* İşte... İşte... Acı bana! Yapma!
- LUCA : *(Sırtarak.)* E, biri yaşamından bıcarsa... Soyтары! - Sakin ol, öldürmeyeceğim seni. Kalk ayağa, uzak dur yalnızca...
- PARONI : *(Kalkarak.)* Kötü bir şakaydı bu yaptığın, biliyor musun? Elinde silah olmasa biraz zor olurdu böyle davranman.
- LUCA : Elbette. Sen de korkuyorsun, bunu yapmamın bana hiçbir şeye mal olmayacağını biliyorsun çünkü. İyi bir cumhuriyetçi olarak da özgür düşüncelisin, ha? Tanrı'ya da inanmazsın sen. Elbette. Pulino'ya aptal diyemezdin yoksa.
- PARONI : Ama ben o sözü... söyledim, çünkü... memleketim adına nasıl utaniyorum, bilirsin... onun için...
- LUCA : Aferin, aferin... Özgür düşüncelisin ama, yadsıyamazsın bunu. Gazetende de yazıp duruyorsun ayrıca.
- PARONI : *(Geveleyerek.)* Özgür düşünceli... Ama sen de, başka bir dünyada ceza ya da armağan beklemiyorsun, sanırım.
- LUCA : Yo, hayır! Yirmi altı yıllık deneyimlerimin ağırlığını öte yana da taşımak zorunda olduğuma inanmak en dayanılmaz şey olurdu benim için.
- PARONI : Demek... görüyorsun ki... -
- LUCA : *(Hemen.)* Yapabilirdim de bu işi. Seni bir hiç gibi öldürebilirdim, benim için de öbür dünya kaygısı olmadığına göre. Ama öldürmüyorum. Ne de öldürmezsem bir aptal olacağıma inanıyorum. Acıyorum sana, maskaralıklarına. Nasıl uzak görüyorum seni, bilsen! Küçük, sevimli görünüyorsun hatta gözüme. Evet, zavallı küçük adam, kızıl saçların, hele o boyunbağın yok mu? - Ama, biliyor musun? Şu yaptığın maskaralık da belgesiz kalmamalı herhalde.
- PARONI : *(Düştüğü şaşkınlık içinde iyi işitmez.)* Ne diyorsun?
- LUCA : Belge diyorum, belge. Hakkı da vardır buna, benim gibi, yaşamla ölüm arasındaki sınıra gelmiş bir adamın. Karşı da gelemezsin. Otur, otur şuraya da yaz. *(Tabancasıyla yazı masasını gösterir.)*
- PARONI : Yazayım mı? Ne yazayım? Ciddi mi söylüyorsun?
- LUCA : Ciddi, ciddi. Git, otur oraya da yaz.
- PARONI : Ne yazmamı istiyorsun ama?
- LUCA : *(Önceki gibi, tabancayı göğsüne çevirerek.)* Kalk, git otur oraya diyorum sana!
- PARONI : *(Silahtan duyduğu korkuyla yazı masasına giderek.)* Bitmedi mi daha canım?
- LUCA : Otur ve kalemi eline al... Kalemi, çabuk.
- PARONI : *(Dediğini yaparak.)* Ne yazacağım peki?
- LUCA : Söyleyeceklerimi. Şimdi alttan alıyorsun ama seni bilirim ben: Yarın, ben de Pulino gibi kendimi öldürünce, ibiğin kabarır hemen, önüne gelen yerde benim de bir aptal olduğumu söyler gezersin.
- PARONI : Yok ama! Şu düşündüğüne bak hele! Çocukluk canım bunlar!

LUCA : Seni tanırım. Pulino'nun öcünü almak istiyorum ben, kendim için yapmıyorum. Yaz!

PARONI : *(Küçük masanın üstüne bakarak.)* Ama nereye yazayım istiyorsun?

LUCA : Şuraya, şu önündeki kâğıt parçasına yaz yeter...

PARONI : Ne ama?

LUCA : İşte. İki sözcük. Bir bildiricik.

PARONI : Kime?

LUCA : Hiç kimseye. Sen yaz işte. Yalnızca bu koşulla bağışlarım yaşamını. Ya yazarsın ya da öldürürüm seni!

PARONI : Peki, yazıyorum. Söyle.

LUCA : *(Yazdırır.)* "Aşağıda imzası bulunan ben Leopoldo Paroni, duyduğum acı ve pişmanlığın..."

PARONI : *(Karşı gelerek.)* Hadi canım, niçin pişman oluyormuşum bakalım?

LUCA : *(Gülümseyerek, şaka edercesine silahı şakağına doğrultur.)* Ya, pişmanlık duymak da istemiyorsun demek?

PARONI : *(Silaha bakmak için başına oynatarak.)* Anlayalım bakalım, neden pişman olacaktım?

LUCA : *(Yeniden yazdırmaya başlar.)* "Aşağıda imzası bulunan ben Leopoldo Paroni, arkadaşlarımın ve dostlarımın önünde, kendini öldürmeden önce, Roma'ya..."

PARONI : Ha, buymuş demek?

LUCA : Evet, bu: Yaz: "... Roma'ya gidip Mazzarini'yi öldürmediği için Pulino'ya aptal dediğimden dolayı büyük bir pişmanlık ve acı duyuyorum." İşin doğrusu bu işte. Yol parasını verme kısmını da atlıyorum hatta. Yazdın mı?

PARONI : *(Başğerek.)* Yazdım. Sonra?

LUCA : *(Yeniden yazdırmaya başlayarak.)* "Luca Fazio kendini öldürmeden önce..."

PARONI : Gerçekten mi öldürmek istiyorsun kendini?

LUCA : O benim işim. Yaz: "... Kendini öldürmeden önce gelip beni buldu..." Tabancalı olarak diye de ekleyelim mi?

PARONI : *(Dayanamayarak.)* Evet, evet, izin ver de o kadar olsun!

LUCA : Yaz, yaz, tabancayla. Nasıl olsa, izinsiz silah taşımaktan ceza veremezler bana. Evet, yazdın mı? Devam et: "... tabancalı olarak, gelip beni buldu ve Mazzarini'nin ya da bir başkasının kendisine, aynı biçimde aptal dememesi için beni bir köpek gibi öldürmesi gerektiğini söyledi." *(Paroni'nin yazmayı bitirmesini bekler, sonra sorar:)* "Bir köpek gibi" diye de yazdın mı? İyi! Satır başı. "Bunu yapabilirdi, ama yapmadı. Bunun nedeni, gösterdiğim alçaklık karşısında..." *(Paroni başını kaldırıncaya, derhal, buyururcasına.)* Hayır, yaz, yaz: "acıma", sonra ekle: "iğrenme". - İşte, tamam. - "İğrenmeyle karışık bir acıma duygusuna kapıldı."

PARONI : Bu artık...

LUCA : Gerçeğin ta kendisi... Silahlıyım da onun için, doğal olarak.

PARONI : Hayır, dostum: seni hoşnut etmeye çalışıyorum şimdi ben...

LUCA : İyi, iyi, hoşnut et bakalım. Yazdın mı?

PARONI : Yazdım, yazdım. Bu kadarı da yeter gibi geliyor bana.

LUCA : Hayır, bekle: Bitirelim! İki sözcük, yalnızca iki sözcük kaldı bitirmek için.

PARONI : Daha ne bitirmesi canım?

LUCA : Evet, şöyle yaz: "Luca Fazio'ya gerçek aptalın ben olduğumu söylemem yetti."

PARONI : *(Kâğıdı iterek.)* Bağışla ama, bu kadarı da fazla artık!

LUCA : *(Kesin, hece hece söyleyerek.)* "... gerçek aptalın ben olduğumu söylemem yetti." Sen, dostum, tepedeki bu silaha bakacağına önündeki kâğıda baksan, özsaygını daha iyi korursun, bana kalırsa. Pulino'nun öcünü almak istediğimi söylemiştim sana. İmzala, şimdi.

PARONI : Al sana imza. Başka bir şey?

LUCA : Ver buraya.

PARONI : *(Kâğıdı uzatarak.)* Al. İyi ama, bunu ne yapacaksın şimdi? Kendini gerçekten yok etmek istiyorsan...

LUCA : *(Yanıt vermez; Paroni'nin yazdıklarını okuyup bitirir; sonra.)* İyi. Güzel. Ne mi yapacağım? Hiç! Üstümde bulurlar yarın. *(Dörde katlayıp cebine sokar.)* Sen de şimdi, benim, senin az önce yaptığından birazcık daha zor bir iş yapmaya gittiğimi düşünerek avunabilirsin. Kapıyı aç. *(Paroni dediğini yapar.)* İyi geceler. *(Perde iner.)*